

Sygn. akt III CSK 260/15

POSTANOWIENIE

Dnia 20 listopada 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku M. M.

przy uczestnictwie J. S., G. G., L. D., J. Ś., M. R., A. P., M. C., R. K., A. M., Z. K., E. K., B. D., G. K. i W. K.

o stwierdzenie nabycia spadku,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 listopada 2015 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 27 listopada 2014 r., sygn. akt II Ca 729/14,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca M. M. wniósł skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 27 listopada 2014 r., oddalającego jego apelację od postanowienia Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie z dnia 29 listopada 2013 r. Sąd Rejonowy stwierdził, że spadek po zmarłej w dniu 25 grudnia 1992 r. A. M. nabyli na podstawie ustawy wprost: siostrzeniec M. M. w 16/48 części; siostrzenice J. S., M. C., J. G. i B. P. - po 4/48 części; bratankowie E. K. i E. K.1 oraz B. D. - po 4/48 części; E. K., Z. K., R. K. i A. M. - po 1/48 części, natomiast wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne nabyli: M. M. i J. S. - po 1/3 części oraz Z. K., A. M. i E. K. - po 1/9 części. Spór między uczestnikami dotyczył jedynie dziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego, wnioskodawca uważał bowiem, że powinno ono przyspaść po połowie jemu i J. S., ponieważ w nim pracowali, a – w jego ocenie - żaden z pozostałych uczestników nie spełniał wymagań do dziedziczenia tego gospodarstwa. Sąd ustalił jednak, że E. K. od dziecka pracował jako domownik w gospodarstwie rolnym swojej ciotki i babki, podobnie w gospodarstwach rolnych pracowali Z. K. i A. M., przy czym Z. K. w 1992 r. był rencistą Sąd ocenił, że spełniali oni wymagania stawiane w chwili śmierci spadkodawczyni osobom uprawnionym do dziedziczenia gospodarstwa rolnego. Jako podstawę prawną rozstrzygnięcia wskazał art. 1062 § 2 k.c. w zw. z art. 934 k.c. Sąd drugiej instancji ustalił dodatkowo, że uczestnik E. K. pracował w 2,5-hektarowym gospodarstwie rolnym swojej teściowej oraz w gospodarstwie rolnym swej ciotki. W pozostałym zakresie podzielił ustalenia Sądu Rejonowego i jego oceny prawne.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 1059 pkt 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w chwili otwarcia spadku po zmarłej A. M. i wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia oraz przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania oraz orzeczenie o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna ukształtowana została w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa i jednolitości

wykładni oraz usunięcie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń nie satysfakcjonujących stron. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny sprawy przedstawionej mu ze skargą kasacyjną. Zakres przeprowadzanego badania jest ograniczony do kontroli, czy w sprawie ujawniły się przewidziane w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. okoliczności przemawiające za przyjęciem skargi do rozpoznania.

Skarżący uzasadnił potrzebę rozpoznania jego skargi wystąpieniem przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 to znaczy powstaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, które ujął w pytaniu: „na kim spoczywa ciężar dowodu wykazania, że uczestnik postępowania - spadkobierca spełnia przesłanki do dziedziczenia gospodarstwa rolnego w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku tj. czy stale pracuje przy produkcji rolnej na gospodarstwie przekraczającym powierzchnię 1 ha, czy na uczestniku który wywodzi z tego skutki prawne, czy na wnioskodawcy który temu zaprzecza?”. Nadto skarżący wskazał, że zachodzi także przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. - skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ze względu na to, że „Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił apelację wnioskodawcy w całości w sytuacji, gdy uczestnicy postępowania tj. Z. K., E. K. i A. M. nie spełniają przesłanek do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po zmarłej A. M. (...), a więc Sąd naruszył w sposób oczywisty art. 1059 kodeksu cywilnego (stan prawny na dzień otwarcia spadku tj. 25 grudnia 1992 r.), co miało wpływ na wynik sprawy uniemożliwiając wydanie właściwego orzeczenia.” Skarżący podniósł również, iż „Sąd Okręgowy uznał, że w świetle art. 1059 pkt 1 i 2 Kodeksu Cywilnego nieistotne dla ustalenia przesłanek do dziedziczenia gospodarstwa rolnego jest czy gospodarstwo w jakim były wykonywane prace odpowiada ustawowej definicji gospodarstwa rolnego, co jest oczywiście wadliwą wykładnią tego przepisu, gdyż prawidłowa wykładnia powinna prowadzić do wniosku, że kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego można nabyć wyłącznie wskutek pracy w gospodarstwie rolnym, które nim rzeczywiście jest, gdyż jedynie wówczas można nabyć praktyczne umiejętności do jego prowadzenia. Jeśli ktoś

pracuje na niewielkiej działce to nie ma to zbyt wiele wspólnego z gospodarstwem rolnym.”

Powołanie się na wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego zobowiązuje skarżącego do wskazania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 października 2001 r., I PKN 129/01, OSNP 2003/18/436). Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których powstały wątpliwości. Zagadnienie powinno być istotne ze względu na wagę problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Tak kwalifikowane zagadnienie nie występuje w sprawie, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego stanowiska.

Zagadnienie sformułowane przez skarżącego nie niesie w sobie tego rodzaju, nowych, nierozwiązanych problemów. Nie budzi wątpliwości, że wynikający z art. 3 i art. 232 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zakres obowiązków dowodowych uczestników w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku uzupełniony został przewidzianym w art. 670 k.p.c. obowiązkiem działania przez sąd z urzędu w celu zbadania kto jest spadkobiercą. W postępowaniu tym aktywność sądu jest wyższa, a rozstrzygnięcie zapada niezależnie od wniosków i stanowiska stron, stosownie do wyników postępowania dowodowego oraz norm prawa materialnego, mających zastosowanie w danym stanie faktycznym. Jeżeli sąd uzna, że zgłoszone dowody nie są wystarczające, może nałożyć na uczestnika określone obowiązki dowodowe, egzekwować ich wykonanie i ewentualnie zastosować konsekwencje procesowe ich niewykonania. Jeżeli przedmiotem dziedziczenia jest gospodarstwo rolne, dla ustalenia kręgu uprawnionych spadkobierców konieczne jest określenie przesłanek, które właściwa norma prawa materialnego uznaje za warunki dziedziczenia gospodarstwa. Te przesłanki wyznaczają z kolei okoliczności faktyczne wymagające ustalenia ze względu na to, że będą stanowić podstawę zastosowania przepisu. Przesłanki te determinują zatem zakres obowiązkowych dociekań sądu oraz obowiązków dowodowych zainteresowanych (por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 129/09, LEX nr 602302). W związku z powyższym aktualna jest zasada procesowa mówiąca o tym, iż ciężar dowodu spoczywa na tym, kto wywodzi z danej okoliczności skutki prawne, lecz z uwzględnieniem zasady działania w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku przez Sąd z urzędu. Wobec dostatecznego wyjaśnienia powyższych kwestii przedstawione przez wnioskodawcę zagadnienie nie może być uznane za istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Skarga kasacyjna nie jest także oczywiście uzasadniona. Oczywista zasadność skargi kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., zachodzi tylko wtedy, gdy dla przeciętnego prawnika z samej treści skargi - bez pogłębionej analizy i juredycznych dociekań - w sposób jednoznaczny wynika, że wskazane w niej podstawy zasługują na uwzględnienie. Skarżący, powołując się na przesłankę przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. powinien wykazać oczywistą zasadność swojej skargi, przejawiającą się kwalifikowanym charakterem naruszenia przepisów prawa, prowadzącym do wniosku, że zaskarżone orzeczenie jest jaskrawo nieprawidłowe (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2015 r., IV CSK 17/15, LEX nr 1770910).

Niniejsza skarga nie spełnia wyżej wymienionych warunków. Przytoczone przez skarżącego argumenty mające świadczyć o oczywistej zasadności jego skargi stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi Sądów obu instancji, co jest niedopuszczalne w świetle postanowień art. 398³ § 3 k.p.c., szczególnie w wypadku, kiedy – jak w skardze kasacyjnej wnioskodawcy, nie jest kwestionowany sposób dojścia do podstawy faktycznej lecz wyłącznie zastosowanie przepisów prawa materialnego. Zgodnie z ustaleniami faktycznymi poczynionymi przez Sąd Okręgowy, którymi Sąd Najwyższy jest związany na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c., spadkobiercy powołani do dziedziczenia gospodarstwa rolnego po zmarłej A. M. spełniają przesłanki do jego dziedziczenia, bowiem wszyscy pracowali bezpośrednio przy produkcji rolnej, przy czym z ustaleń faktycznych wynika, że prace wykonywali w gospodarstwach rolnych jako członkowie rodziny. W związku z tym, że powołane przez skarżącego podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zachodzą, a okoliczności sprawy nie

wskazują, aby zachodziły inne przesłanki przewidziane w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia tej skargi do rozpatrzenia.